

דוד אבידן

מאת אהרן שבת

דן) "שרק אתמול נסו לדוג בו דג הפוך"...

המשחק הזה, בצפור שתפשה את האש ובאש שתפשה את הצפור, הרמזים המיסטיפיקאטוריים שאין מאחריהם כלום, כ"המים האחרים מתחת לקשרים / שבאים להרגיע ברגעי הסכנות", "המי שהו העכור", "הדג ההפוך" ו"הנתונים שחסרים" — כל אלה גם לגבי קורא בעל חוש הומור, מדגימים כיצד נכתבת שירה סינתטית, כיצד משורר שאינו מסוגל להגיע לכנות ולאינטגראציה רוחנית אמיתית, שרק בה אפשר לומר דברים חיוניים, — עוסק בפארודיות על אותה כנות ואותה אינטגראציה.

לכן, העצה החיונית שאני יכול להשיא לקורא המתקשה לפלס-לו דרך במלל הרב הזה המרוכז בעיקר בשירים הארוכים — היא לא לנסות לחפש דבר מה חד-משמעי ברמזים וב"איתותים" שאבידן מאותת. אין טעם לקרוא את אבידן קריאה קונוטאטיבית. לאבידן כ"אינטלקטואל אין הרבה מה לומר, ולמה שהוא אומר אין ערך יותר מלגירוי אינטלקטואלי המושג על-ידי משחק בביטויים ומיטיבים שקורא שירה מודרני עירני לגביהם במיוחד. מה שאבידן מרסר ובאורח אוטנטי, הוא ריתמוס. ריתמוס והרבה מאוד לשון עירנית, נושמת ואיבוקאטיביח ואלה הן תכונות חשובות מאוד, בעיקר באותה מידה שהמשורר ניחן בקנה מידה ויכולת לתת תוכן וגיבוש סלקטיבי להתפעמותו הריתמית והלשונית. קנה-מידה וכושר להתגבשות סלקטיבית כזאת חסר דוד אבידן, ולפיכך אין הוא משורר חשוב. הפואמות הארוכות יותר כ"אהבה חג-טאטיבית", "מוסיקה ספרדית" או "ני-סויים בהיסטוריה", בעיקר כשקוראים אותן בפעם השניה, חשים כיצד כל שיר אינו בנוי אלא מלוקט וכיצד כל משפט משכיח וממסמס את הקודם לו. ובעיקר, שמאחרי כל שיר עומדות "הדרכים האחרות לניסוח ההרגשה", דהיינו: קטעים מספרי "סיינס-פיקשן", פורמולות שגורות של "מה שאומרים" (המשך בעמ' 6)

בספר זה, הרבה יותר מבקודמיו, בו-לט העדרו של טוב הטעם, והעדר זה הוא עיקר מקוריותו. צרתו של אבידן, שהוא לדעתי משורר בעל חוש לשוני ורתמי — היא שהיטז, את עצמו להא-מין שהוא משורר חשוב הרבה יותר משהוא. אמת ושגיבוב מלולי גרקיסי כ"אני חש עצמי כמו בבית, כאשר / כל פעולה בלתי סבירה, שאני מבצע. נראית לי כדבר / הנכון ביותר לעשות. תו. אני קם / בשעת חצות או לאח-ריה מתקלח, מנתר / אלפים פעם על חבל נתור צייתן, נוסע במהירות / לקצה השני של העיר ומטלפן / אל עצמי, כדי לודא, שאינני בבית". — כן הלאה וכן הלאה... — תואם קטיגוריות מיסטיות וקומיות.

אבידן חש היטב כמה איבוקאטיבית היא הלשון המדוברת, כיצד יכול כל משפט פשוט של אמירה להיות דו-או רב-משמעי כששמים אותו במרכ-אות. כיצד יכולה כל שיחה אינטלקטור-אלית למחצה בבית-קפה, על-ידי הת-נעתה בריתכוס וסידורה בשורות קצ-רות וארוכות — ליהפך ל"שיחה" במר-כאות ולהישמע באוזניו של זה המוכן לכך-מראש, כלשון מאגית טעונה מש-מעויות. כך אפשר לכתוב שיר כ: "המים השקטים בקשו אשור / לרעש במשך יום. ואז נזרק / על פני הש-טח משהו עכור, / שרק אתמול נסו לדוג בו דג / הפוך, שצף על מים בהירים. / וכל הנתונים עוד חסרים". או: "המים תפשו את המים בשעת מעשה / והרפו מהב ומנעו מהם מח-סה / וידעו שדבר לא יטבע במ. כי מי ינסה / להציל מתוכם משהו. טוב או רע." שני השירים הם וואריאציות לשירים קודמים שנכתבו, כשכל פעם מחליף אבידן את הסדר במונטזי "רב המשמעות"; פעם "הצפור תפשה את האש בשעת מעשה" ובפעם השניה "האש", היא שתפשה את הצפור בש-עת מחסה" ואחר כך באים צרופים של מים וגשרים קשרים וסכנות וכחנים ו"המשהו" (המכריע מאוד בשירי אבי-

דוד אבידן

(סוף מעמ' 5)

על "מפגשים" ו"מצבים" (קיומיים) וב-
 עיקר: שירים אחרים. חלקם שנכתבו
 כבר (ובעיקר בספרו האחרון של נתן
 זך וכן אצל עמיתי) וחלקם שהיו יכר-
 לים להיכתב ואולי היו נכתבים אף על-
 ידי אבידן עצמו, אילו היה לו כוח
 לקיים מקצה מן ההבטחות והרמזים.
 השתמשתי בביטויים, הבטחה' ו, קיום
 הבטחה'. הורציוס ב-אמנות השירה" כו-
 תב ששירים המתימרים ומבטיחים רבות,
 מתולדלים דרך כלל והופכים לחלל
 ריק. דברים אלה אם מקבלים אותם
 כלשונם, כהערה בלבד, הולמים את ה'
 ספר שלפנינו. דווקא בין השירים הקצ'
 רים והפשוטים, מצויים כאן השירים
 הטובים כ"ערם פתאומי", "טיוטה להס'
 פד", ההתחלה של "החמצה", מחזרה
 שירי "שעת לא כושר", או שירים קט'
 נים "זמר נעורים" ו"עכשיו כבר כן".
 בעיקר מוצא חן העיני זה האחרון.
 אבידן איננו משורר מתחיל. "שירי
 לחץ" הוא ספרו הרביעי. הוא מחזיק
 בנכסים פיוטיים בעלי-ערך, השאלה היא
 רק אם ידע להפכם לשירה בעלת-ערך.

(*) דוד אבידן: שירי לחץ, הוצאת
 אלף, ת"א 1962.